

Dalimilova kronika

Dalimilova kronika

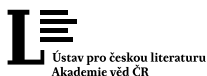
Dalimilova kronika

PRAHA — BRNO 2024

ČESKÁ KNIŽNICE

Vydávají Nadační fond Česká knižnice, Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.,
a vydavatelství Host

www.kniznice.cz

Vychází s finanční podporou Akademie věd ČR a Ministerstva kultury ČR.

Při práci na publikaci byly využity zdroje výzkumné infrastruktury
Česká literární bibliografie (kód ORJ: 90243).

Ediční příprava a překlad Eva Pasáčková a Martina Spěváčková
Komentář Matouš Jaluška a Martin Nodl
Vědecká redakce Jan Linka
Lektorace Vojtěch Bažant

Editors © Eva Pasáčková, Martina Spěváčková, 2024
Translations © Eva Pasáčková, Martina Spěváčková, 2024
Commentary © Matouš Jaluška, Martin Nodl, 2024
Notes © Matouš Jaluška, 2024

Cover art reprography © Národní knihovna ČR, 2024
© Nadační fond Česká knižnice, 2024
© Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., 2024
© Host — vydavatelství, s. r. o., 2024 (elektronické vydání)
ISBN 978-80-275-2517-1 (PDF)

Tuto se počíná kronika

Mnozí pověsti hledají,
v tom múdře a dvorně činie,
ale že své země netbají,
tiem svůj rod sprostenstvím vinie.
Nebo ež by se do nich které cti nadieli, 5
své země by skutky jměli,
z nichž by svůj rod vešken zvěděli,
a odkud by přišli, věděli.
Jáz těch kněh dávno hledaji
a veždy toho žádaji, 10
aby se v to někto múdrý uvázal
a vše české skutky v jedno svázal.
A dotad sem toho žádal,
donidž sem toho právě nezbádal,
že se v to nikte nechce odati. 15
Pro to se sám v to musím uvázati.
Ale věž, žeť úsilno jest tu kroniku psáti,
pro toť chci rozličných hledati.
Nebť to za jisto povědě,
žeť nikdiež celé kroniky nevědě. 20
Neb jejie písaři nevelmi sú snažni byli,
pro to sú mnoho opustili,
jedno o svém kraji a jiného málo mluviece
a mnoho rozličného opustiece
a tiem pravý sled tratiece. 25
Nalez kroniku u kněže starého u Boleslavi,
ta všecky jiné oslavi,
ta mi jístě vlastiny boje vypravi
<a mnoho neznámého vypravi>.
Pro to budeš-li pražskou nebo břevnovskou kroniku čísti, 30
tiem se právě ujisti,

Zde začíná kronika

- Mnozí pověsti hledají,
v tom moudře a dvorně činí,
ale že na svou zemi nedbají,
tím svůj rod z prostoty viní.
- 5 Neboť kdyby se na ně spolehli,
své země by skutky znali,
z nich celý svůj rod poznali,
a odkud přišli, shledali.
Já ty knihy dávno hledám
- 10 a bez ustání to žádám,
aby se k tomu někdo moudrý zavázal
a všechny české skutky v jedno svázal.
Tak dlouho jsem o to žádal,
dokud jsem vpravdě nepoznal,
- 15 že se tomu nikdo nechce oddat.
Proto se sám tomu musím věnovat.
Ale věz, že je obtížné tu kroniku psát,
proto chci z rozličných čerpat.
Neb to jako jisté tvrdím,
- 20 že nikde o úplné kronice nevím.
Neb její písaři se pramálo snažili,
a proto mnohé vypustili,
jen o svém kraji, a o jiném málo mluvili,
mnoho rozličného vypustili
- 25 a tím pravý sled dějů ztratili.
U starého kněze v Boleslavi kronika byla,
ta všechny ostatní převýšila,
popravdě mi o zápasech vlasti pověděla
a mnoho neznámého pověděla.
- 30 Proto pražskou či břeňovskou budeš-li číst,
o tom se vskutku přesvědčíš,

že na ní jest méne postaveno,
 ale slów wiece mluweno.
 A opatowičská, ta často blúdí,
 ačť wiece mluví, však tobú slúdí. 35
 Vyšehradská mi sě najméne slíbila,
 ale najlepšieť jest na Boleslavi byla.
 To račte všichni věděti,
 žeť sě já chci té držěti.
 Ale nalezneš-li kde co jinak než tuto mluweno, 40
 věz, žeť to jest mú volí neproměněno,
 ale jakž tam jest postaveno,
 takežť jest i mnú tuto ustaveno.
 Řeči prázdne, jelikož mohu, myšli ukrátiti,
 a však mysl cělú myšli položiti, 45
 aby sě tiem mohl každý raději učiti
 a k svému sě jazyku wiece snažiti.
 Nebo uslyšě múdrý řeč múdrú, múdrěji bude
 a túžebný tiemto túhy zbude.
 Jáz ti tuto sprostně položi 50
 a na to lepšího proši,
 aby pro naše země čest
 i pro našich nepřátel lest
 opravil mú řeč rýmem krásným
 a oslavil hlaholem jasným 55
 a mne tiem nehaněje,
 by řekl: „Plete sě neuměje.“
 Jáť sě v tom sám dobře znaji,
 jedno žeť o mém jazyku velmi tbaji.
 To mě jest k tomu již vzbudilo 60
 a toť mě jest k úsilí připudilo.

- že je v ní méně sděleno,
ale slov více řečeno.
A opatovická, ta často bloudí,
35 ač více mluví, však tě obloudí.
Vyšehradská se mi nejméně zalíbila,
nejlepší naopak boleslavská byla.
To všichni račte vědět,
že té se já chci držet.
- 40 Ale najdeš-li kde něco jinak, než zde vyprávěno,
pamatuj, není to z mé vůle změněno,
ale jak tam je řečeno,
tak je i v mé kronice uvedeno.
Řeči prázdné, jak jen mohu, hodlám zkracovat,
45 smysl celý však chci zachovat,
aby se tím každý poučil lépe a rád
a snažil se svému národu více prospívat.
Vždyť když uslyší moudrý řeč moudrou, moudřejší bude
a smutný tak smutku pozbude.
- 50 Já kroniku prostou složím
a lepšího o to prosím,
aby pro naší země čest
a nepřátelům jako lest
opravil mou řeč rýmem krásným
55 a ozdobil slovem jasným,
však mě tím nehaní,
řekne-li: „Plete se, neboť neumí.“
Já sám se k tomu přiznávám,
že jen o svůj národ velmi dbám.
- 60 Tím jsem byl k tomu přiveden
a k práci tak těžké přinucen.

Ot Babylonské věže a o sedmidcát jazycích

Když vešcek lid pro svú vinu
 kromě osmi vodú zhynu,
 tehdy ti, již biechu ostali,
 ot vzhodu slunečného vstali,
 k poledni sě veždy brachu; 5
 nebo biechu plni strachu.
 Po tom sě vešdy bojiece,
 sami sobě v tom nevěriece,
 když na jednom poli biechu,
 jemužto Samar diechu, 10
 tu nemúdrú radu vžechu
 a právě podobnú k smiechu
 řkúc: „Postavimy věži sobě,
 ta bude vysoká do nebě.“
 A když tu věži děláchu, 15
 tvrdými cihlami ji stláchu.
 Klí miesto vápna jmějiechu
 a všickni jednu řeč mluviechu.
 Bohu sě jich řeč nesmíli,
 jich jazyky tako zmýli, 20
 že bratr bratru neurozumě,
 ale každý svú řeč umě.
 Tu svého diela přěstachu,
 druh ot druha pryč sě brachu.
 Každý sobě těch vlast ustavi 25
 a ot těch vzněchu sě rozliční nravi.
 Ti sobě osobichu země,
 jakž dnes má každá jmě.
 Mezi jinými Srbové
 tu, kdežto biechu Hřekové, 30
 podlé moře sě ustavichu,
 až do Říma sě vzplodichu.

1

O babylonské věži a o sedmdesáti jazycích

- Když všechen lid pro svou vinu
kromě osmi vodou zhynul,
tehdy ti, kteří zůstali,
od východu povstali,
5 k jihu se pak vydali;
neboť strachem strádali.
Potom, stále se bojíce,
sami sobě nevěříce,
když na jedné pláni stáli,
10 kterou Samar nazývali,
nemoudře se poradili,
směšnou radu vymyslili:
„Věž postavme pro sebe,
vysokou až do nebe.“
15 A když tu věž dělali,
z tvrdých cihel ji skládali.
Klíh místo vápna užili
a stejnou řečí mluvili.
Jejich řeč Bůh si znelíbil
20 a jazyky tak jim pomýlil,
že bratr bratru nerozuměl,
ale každý svou řeč uměl.
Tu svého díla zanechali,
druh od druhu pryč se brali.
25 Každý svoji zemi vymezil
a základ různých mravů položil.
Tak si země přisvojili,
dnešním jménem označili.
Mezi jinými Srbové
30 tam, kde byli Řekové,
podél moře se usadili,
až k Římu se rozšířili.

O počátcích jazyka českého

V srbském jazyku jest země, jiež Charvátci jest jmě. V tej zemi bieše lech, jemuž jmě bieše Čech.	
Ten mužobojstva sě dočini, pro něž svú zemi provini.	5
Ten Čech jmieše bratruov šest, pro něž jmieše moc i čest, a ot nich mnoho čeledi, již jedné noci Čech osledi.	10
I vybra sě se vším z země, jiež bieše <i>Charváti</i> jmě. I bra sě lesem do lesa, dietky své na plecí nesa.	15
A když dlúho lesem jide, k velikému hvozdu přide. Tu sě stešče čeledi jeho.	
I vece Čech: „Ach, běda skutka mého, že jste vy pro mě v tejto núzi a jsú pro mě váši domové hustí luzi.“	20
I vece Čech k svému sboru: „Podejděm pod tuto hóru! Dětem a skotu otpočinem a snad sě tuto s túhú minem.“	
Zajtra u pravé zóřě by Čech sám sedm na tej hórě, s niež všichnu zemi ohleda a dále jim jíti neda	25
řka: „Mámy zemi po své vůli, budú nem sde plni stoli,	30

2

O počátku českého národa

- Srbové zemi obývají,
již Charvátsko nazývají.
V té zemi býval lech,
jenž jmenoval se Čech.
- 5 Však dopustil se vraždy,
pro niž svou zem ztratil navždy.
Ten Čech měl bratrů šest,
proto měl moc i čest,
od nich mnohou čeleď získal,
- 10 kterou jedné noci svolal.
Pak odešel se všemi
z charvátského území.
I bral se z lesa do lesa,
bůžky své na plecích nesa.
- 15 A když lesem dlouho šel,
k velkému hvozdě došel.
Tu se zastesklo čeledi jeho.
I řekl Čech: „Lituji činu svého,
že jsem vám tuto nouzi přivodil
- 20 a za domov husté lesy připravil.“
I řekl Čech svému sboru:
„Pojďme pod tuto horu!
Dětem a skotu dáme odpočinout
a stesk nás snad může minout.“
- 25 Zítra právě za úsvitu
vystoupil Čech s bratry na horu tu,
z níž celou zemi zkoumal
a dále jim jít už nedal.
Řekl: „Hle, země, jakou chceme,
- 30 zde plné stoly mít budeme,

zvěře, ptáků, ryb, včel hojnost,
proti nepřítelům je pevná dost.“
Jak by se dnes v pustině stalo,
v níž by jim nic v cestě nestálo.
35 Že z té hory na zem zřeli,
proto Říp jí říkat chtěli.
Upéct chleba neuměli,
jen maso a ryby k jídlu měli.
V prvním roce půdu zkopali,
40 v druhém roce rádlom zorali.
A že svého starostu Čech zvali,
pro něj i zemi Čechy nazvali.
Ti lidé poctiví byli,
své jmění společně vlastnili.
45 Čeho se komu nedostalo,
u druhého jako své se vzalo.
Jeden špatný zvyk však měli,
že manželství nadrželi.
Tehdy pro žádnou ženu muž jistý nebýval
50 a jeden muž mnoho žen míval.
Vskutku jak skot přebývali,
každý večer nové manželství hledali.
Soudce neměli,
vždyť krást neuměli.
55 Pokud u nich došlo k hádce,
vyhledali radu starce,
jak po právu učinit,
toho v právu odškodnit.
Minulo let velmi mnoho,
60 kdy lid se držel zvyku toho.

3

O Libušinu otci múdrému

A když mnohý minu rok, vsta v zemi muž, jemuž diechu Krok. Ten zemi všecknu súdieše a múdrosti jě učieše.	
Potom Krok jide do návi a tři dcery múdré ostavi, Kaziu, Tetku a Libuši. O třetie mluviti muši. Kazě seděla na Kazíně a Tetka na Tetíně.	5 10
Libušě prorokyni bieše, ta všecku zemi súdieše. Sta sě, že o mezi sě dva svadista, až sobě dobře přibista. Libušě sě jě jich súditi a vinného chtieše smútiti. Vinný jě sě Libušě haněti řka: „Nechci tebe za súdci jmieti. Neb žena lépe umie jehlú šíti než v súdě mužě súditi.	 15 20
Auvech, kako mě to velmi rudí, že naši zemi žena súdí.“ I jě sě jie viece všech paní haněti, jehož já nechci mluviti. Libušě to uslyšěvši, nemúdrě mu přehověvši, nic jemu neotpovědě, ale valný sněm zapovědě. Když sě na sněm všichni snidu a před Libuši přijědu,	 25 30

3

O moudrém Libušině otci

- A když minul mnohý rok,
ujal se země muž jménem Krok.
Ten všechny v zemi soudil
a moudrosti je učil.
- 5 Pak se Krok ze světa odebral,
tři moudré dcery zanechal —
Kazi, Tetku a Libuši.
O třetí se vyprávět sluší.
Kazi sídlila na Kazíně
- 10 a Tetka na Tetíně.
Libuše věstkyně byla,
ta celou zemi soudila.
Stalo se, že o mez se dva znesvářili,
až jeden druhému nabili.
- 15 Libuše je začala soudit,
viníka hodlala zarmoutit.
Viník Libuši hanit začal:
„Nechci tě za soudce mít,“ říkal.
„Neboť žena lépe umí s jehlou šít
- 20 než jako soudce muže rozsoudit.
Běda, jak moc mě to pobuřuje,
že v naší zemi žena rozhoduje!“
A dále začal všechny paní hanět,
však o tom nechci vyprávět.
- 25 Libuše to uslyšela,
nemoudře mu vyhověla,
odpověď mu nedala,
valný sněm však svolala.
Když na sněmu se shromáždili
- 30 a před Libuši předstoupili,

tehdy ta všie země máti,	
jě sě hanby své žalovati.	
Zeměné to uslyševše,	
své sě hospodě nasmievše,	
jako s patra sě vzpodjemše,	35
rady ijedné nevzemše,	
křiknú všichni jedním hlasem:	
„Nevyplatímy toho jedniem vlasem.	
Pravduť <i>je</i> mluvil člověk taký.	
Neboť jest vila muž vřaký,	40
jenž sě před ženú súdí,	
jehož k tomu nůžě nepřipudí.	
Již déle nechcem hověti,	
chcem mužě za hospodu mieti.	
Jednohoť na tobě prosímy:	45
Pověz nem věščbami svými,	
z které nem země radíš kněžě vzieti.	
Neboť v své zemi nemóžem podobného jmieti.“	

- na svou hanbu země máti
počala si stěžovati.
Zemané to uslyšeli,
posměch paní uštědřili
35 a zhurta se obořili,
ač se nijak neradili,
jedním hlasem zvolali:
„Jediný vlásek bychom za to nedali.
Však pravdu mluvil člověk ten.
40 Vždyť bloudu je muž podoben,
jenž svůj spor vede před ženou,
když není nucen nouzí svou.
To déle strpět nemůžeme,
muže za pána míti chceme.
45 O jediné tě prosíme:
Ať z tvé věštby se dozvíme,
z které země radiš vládce vzít.
Neb ve své zemi vhodného nemůžeme mít.“

O Libušinu proročství

Tehdy jim Libušě odpovědě
 řkúc: „Toť vem beze lsti povědě,
 jakož kolivěk ste mě uhanili,
 když ste mě tak potupili.
 Zlý člověk chtěl by to býti, 5
 kterýž pro své dobré dá obci zlým užiti.
 Obec jest každého ohrada,
 ktož ji tupí, minulať jej jest rada.
 Ztratě obec, neufaj do hrada,
 bez obce dobude tebe všeliká sváda. 10
 Ale já vám své škody nedám zlým užiti,
 chci vám beze lsti raditi.
 Radější byste mohli můj súd trpěti,
 než chcete za kněže silného muže jmieti.
 Lehceť tepe dievčie ruka, 15
 ot mužské rány bývá veliká múka.
 Tu mně tehdy uvěřite,
 když svého kněže za železným stolem jedúce uzříte.
 Ale bude-li nad vámi cizozemec vlásti,
 nemoci bude váš jazyk dlúho tráti. 20
 Túhať jest každého mezi cizími,
 smutný utěší se mezi známými.
 Každý kralije přátely svými,
 a ijeden múdrý neradi se s cizími!
 Pojmeť sobě lid jazyka svého 25
 a bude vždy hledati vašeho zlého.
 Na váš lid hledati bude viny
 a svým rozdělí vaše dědiny.
 Češte své, i krastavo,
 nedaj v se cizozemcóm, česká hlavo! 30
 Tomuť vy ucí ženská hlava,
 kde jeden jazyk, tu jeho sláva.“

O Libušině proroctví

Tehdy jim Libuše odvětila:

„To bych vám bez zášti říci chtěla,
ač velmi jste mi ublížili,
když jste mě tak pokořili.

- 5 Jak muž vskutku zlý to musí být,
chce-li svůj prospěch obci nadřadit.

Obec je ochranou každému,
kdo tupí ji, ten pozbyl rozumu.

- 10 Bez obce nedoufej v bezpečí domu,
bez obce podlehneš v hádce kdekomu.

Neoplatím vám za svou křivdu zlým,
bez zášti vám poradím.

Bylo by lépe soud můj mít,
leč pod vládu muže chcete jít.

- 15 Lehčí je rána dívčí ruky,
však mužská nese velké muky.

Až tehdy mi uvěříte,

když za železným stolem svého vládce jíst užříte.

Bude-li cizák nad vámi vládu mít,

- 20 váš národ nebude dlouho žít.

Každý si stýská mezi cizími,
smutný se utěší mezi známými.

Každý je jako král s přáteli svými,
jsi-li moudrý, nerad se s cizími!

- 25 Obklopí se lidem národa svého,
pro vás najde jen mnoho zlého.

Jen viny na vašem lidu objeví,
svým vaše dědictví rozdělí.

Hlavu svou, byť prašivou, češte,

- 30 ve své zemi se cizáků střežte.

Tomu vás učí ženská hlava,
kde jeden národ, tu jeho sláva.“

O Libušinu koni, ješto Přemysla přinesl

I opět Libušě povědě:

„Jižť to já dobře vědě,

komu býti vaší hospodů.

Jedťtež čstnějši po mého koně vodu!

Jamžť jedno on poteče

5

a k komuž on přiteče,

toho na ten kóň vsadiece,

vedťtež jej sěm, sě nesvářiece.

Budete-li sě svářiti,

po tisíc let bude všie zemi škoditi.“

10

Libušě sě na své věščby vypusti,

kuoň osedlaný bez uzdy pusti.

5

O Libušině koni, který přinesl Přemysla

Dále pak Libuše řekla jim:
„Vždyť já již dobře vím,
kdo má být vaším pánem.
Nechte se, vznešení, vést mým koněm!

- 5 Neb kam on vyrazí
a ke komu on dorazí,
toho na koně posaďte
a svorně ho sem ved'te.
Budete-li se svářit,
10 po tisíc let bude celé zemi škodit.“

Libuše svým věštbám pevně věřila,
koně se sedlem bez uzdy pustila.

O nalezení prvního oráče toto jest

Páni po koni pojedú, až Bieliny řěky i dojedú. Podlé řěky kón poteče, až na jednu úlehl i přiteče, na niejž oráše muž veliký, obinuv své nohy lýky.	5
K tomu muži kón přiskočiv, i sta, u něho se vzbočiv, vzvysta. Stojieše jako jat v udici, pro to tej vsi vzděchu Stadici.	10
Páni na chlapě vzvžděchu, že jemu Přemysl diechu. Počěchu se druh k druhu smieti i chtiechu jej inhed vzieti.	15
A jakož jeho dotku, Přemysl vstrčí v zemi otku řka: „Žěl mi jest, že ste tak ráno přišli! Byšte byli teprv ot Libušě vyšli a bych mohl tuto úlehl vzórati, viec by bylo nelže v Čechách <i>chleba</i> oráči kupovati.	20
Ale že ste uchvátili a mně v rolí překazili, móz to každý slyšeti rád: bude v zemi žiezn a často hlad.“ Posáh Přemysl k lýčěnej kabeli, vyně sýr a řešetný pecen velí.	25
I počě, na radlici položiv, jiesti, pánóv prosě podlé sebe siesti. Páni se počěchu shlédati, na Libušino řečenie vzpomínati.	30

6

O tom, jak prvního oráče našli

- Jak kůň je vedl, páni jeli,
až k řece Bílině došli.
Podél řeky kůň vyrazil,
až na jeden úhor dorazil,
5 na němž oral muž veliký,
nohy ovínuté lýky.
K tomu muži kůň přiskočil a stanul,
bokem se k němu přitiskl.
A že stál, jak jat do udice,
10 nazvali tu ves Stadice.
Jakýsi venkovan pánům prozradil,
že ten oráč Přemysl byl.
Počali se radovat
i chtěli jej hned s sebou brát.
15 A když se ho jeden z nich dotkl,
Přemysl zabodl do země otku
se slovy: „Škoda že jste tak brzy přišli!
Kdybyste nyní od Libuše vyšli
a já mohl tento úhor zorat,
20 nemusel by v Čechách oráč chleba kupovat.
Ale že jste pospíšili
a mou práci překazili,
může to každý slyšet snad,
bude v zemi žízeň a často hlad.“
25 Do lýkové mošny Přemysl sáhl,
sýr a velký pecen chleba vytáhl.
Na radlici položil, jíst začal,
aby k němu přisedli, pány požádal.
Páni se po sobě dívali,
30 Libušinu věštbu si připomínali.

I jechu sě jeho tázati,
proč by jemu bylo mílo na železě sniedati.
Přemysl jim odpovědě:
„Jakž vám jest Libušě řekla, též vám povědě.
Když ste nerodili o dievcě tbáti,
bude vás mój rod železnú metlú kázati.“

35

I začali se ho ptát,
proč by na železe snídal rád.
Přemysl jim odpověděl:
„Co Libuše řekla, též bych pověděl.
35 Když jste té dívky nechtěli dbát,
mé železné berly budete se bát.“

Ot kmenu otky Přemyslovy

Když Přemysl sniedáše,
jeden pán na otku hlédáše,
že otká vypustila z sebe pět pramenów
a z nich pokvetu pět ořechów.
Čtyřie uschnu po malěj chvíli,
pátý by živ, všem sě smíli.

5

O kmenu Přemyslovy otky

Zatímco Přemysl snídal,
jeden z pánů se na otku díval.
Vidí, jak výhonků pustila pět,
pět ořechů vykvetlo hned.

- 5 Čtyři uschly za pár chvil,
k radosti všech pátý žil.

Když sobě ten div ukázachu a Přemysla potázachu, které by bylo znamenie <i>suché</i> otky vzekvetenie, tehdy jim Přemysl odpovědě řka: „To já vám vše povědě.	5
Otká suchá jest znamenie mého chlapieho urozenie. Ale žeť jest brzo vzkvetla, jakž vám Libušě jest řekla, můj rod z chlapieho pořáda dojde králového řáda.	10
Pěti prameny budu kvísti. To <i>budú</i> na knízě čísti, že ze mne bude kněžstvo patero, ale brzo zhyne čtvero.	15
Páté vzektve velmi krásně a pustí svůj plod jasně. Ač se jemu kdy podejde, a však toho časa dojde, že vnuk pomstí svého děda, jeho vrahóm na posledy běda.“	20
Řka to, vsta z chlapieho sboru i jide do Libušina dvoru. A jakž brzo Libušě dojě, Libušě jej za muž pojě.	25
Přemysla páni velikými dary ctichu a kněžě jeho učinichu. Přemysl biešě múdré myslí, on s Libuší vše právo zamysli.	30

8

O Přemyslově volbě

- Když si ten div ukázali
a Přemysla se dotázali,
čeho je to snad znamení
suché otky vykvetení,
5 tehdy jim Přemysl odpoví:
„Všechno vám povím.
Suchá otka je znamení
mého prostého zrození.
Ale že tak rychle vykvetla,
10 jak vám Libuše již řekla,
můj rod ze stavu poddanského
dosáhne stavu královského.
Pěti výhonky vykvete.
O tom se v knize dočtete,
15 že ze mne se zrodí knížectví pět,
však čtyři vbrzku opustí svět.
Páté rozkvete velmi krásně
a vydá svůj plod jasně.
I když ho někdy něco potká,
20 však se času dočká,
že vnuk pomstí svého děda,
jeho vrahům bude běda.“
Tak řekl, opustil selskou družinu
a vydal se ke dvoru Libušinu.
25 Tam když ho Libuše přijala,
ihned ho za muže pojala.
Přemysla páni velkými dary poctili
a knížetem ho učinili.
Přemysl moudré mysli byl,
30 s Libuší všechny zákony vytvořil.

Tehdy Libušě povědě:
 „Jáz jedno miesto vědě,
 to bude slofutno po světu
 jako slunce v svém osvětú.
 Pomněte všichni slova mého! 35
 Vyndeta dvě olivě z pramene mého,
 Václav bude jmě olivě prvej
 a Vojtěch olivě druhěj.
 Tě ot pokolenie mého
 vzendeta až do královstvie nebeského. 40
 Tě to miesto osvětíta,
 a již pohřebena jsúce, svú zemi obráníta.
 Stavte město, to vám káži,
 tu, kdežť to já vám ukáži,
 u Vltavy pod Petřínem, 45
 kdežto tesař činí práh s svým synem.
 Pro práh městu vzdějte Praha,
 toho města bude silná dráha.
 Neb jakž kniežata i králové,
 lidé silní jako lvové 50
 proti prahu klánějí hlavu,
 aby ji jměli zdravu,
 takež proti Prazě, městu mému;
 nebo bude čest i chvála jemu.“

- Tehdy Libuše dí:
„Já o jednom místě vím,
jeho sláva se bude šířit světem,
jako slunce vše ozáří svým svitem.
- 35 Dbejte všichni slova mého!
Vzejdou dvě olivy z výhonku mého,
Václav bude jméno olivy první
a Vojtěch olivy druhé.
Ti od rodu mého
- 40 vzejdou až do království nebeského.
Jimi země posvěcena,
navždy bude ubráněna.
Stavte město, to přikazuji vám,
tu, kde ukážu já vám,
- 45 u Vltavy pod Petřínem,
kde tesař dělá práh se svým synem.
Pro práh město nazvěte Praha,
toho města velká bude moc a sláva.
Neb jako knížata a králové
- 50 lidé silní jako lvové
proti prahu sklánějí hlavu,
aby ji měli zdrávu,
také proti Praze, městu mému;
tak bude čest i chvála jemu.“

O válcě dievčieĵ

Pak skončě svůj život Libušě, pohřebu ji ve vsi, jiež diechu Libušě. Po tom jejie knieně válku počechu a právě podobnú k smiechu.	
Nebo tomu za právo chtiechu, aby takéž dievka zemí vládla a mužie držěli by sě rádla. Chtiece své řěči užiti, jechu sě hradu staviti.	5
Dievky hradu Děvín vzděchu a Vlastu za knieni vžěchu.	10
Ta po všie zemi dievkám posla posly řkúc: „Podbímy pod sě ty bradatě kozly!“ Neb sě tehdy pohansky jmiechu, mužie dlúhé brady nosiechu.	15
Vecě Vlasta: „Kterát leží na nich moc? Zapijejí sě na každú noc. Když nad nimi svítězímy, co chtiece z nich učinímy.“	
Pro tu sě řěč mnoho dievek k Vlastě obra a na šest set sě jich do Děvína dobra.	20
Jako holubi letie z svých kotcův, takež sě dievky bráchu ot svých otcův. Když bieše mužóm toho brániti a každěmu svú dceru bítí, dívno jim to bieše viděti.	25
I jechu sě tomu smieti, že dievka okročmo na koni sedieše a druhá po niej prázdny vedieše.	
Mužie z smiecha nemúdrěho dojidechu smutka velikěho.	30

9

O dívčí válce

- Pak skončila svůj život Libuše,
pohřbili ji ve vsi zvané Libuše.
Potom její kněžny válku začaly,
té by se všichni vskutku vysmáli.
- 5 Vždyť uzákonit žádaly,
aby dívka v zemi vládla
a muži drželi se rádla.
Aby svému slovu dostály,
hrad si stavět začaly.
- 10 Hradu jméno Děvín daly
a Vlastu si za kněžnu vzaly.
Ta po celé zemi k dívkám vypravila posly
se slovy: „Podrobme si ty bradaté kozly!“
Neb muži podle pohanského zvyku chodili
- 15 a dlouhé vousy tehdy nosili.
Řekla Vlasta: „Jakou mají moc?
Zpijejí se každou noc.
Když nad nimi zvítězíme,
co nám libo, z nich učiníme.“
- 20 Pro tuto řeč se mnoho dívek k Vlastě přiklonilo
a na šest set jich do Děvína dorazilo.
Jak holubi letí ze svých kotců,
tak dívky odcházely od svých otců.
Když tomu mohli muži bránit
- 25 a každý své dceři nabít,
tomu, co vidí, se divili.
Smát se tomu počali,
že dívka obkročmo na koni seděla
a druhá za ní koně bez jezdce vodila.
- 30 Muži ze smíchu nemoudrého
dočkali se smutku velikého.

Mohúc to zlé slovom uhasiti, i dachu velikému zlému býti. Snad jsú byli nepomněli, že múdří sú za příslovie jměli	35
řkúc: „Kto chce v domu škody zbýti, nedaj jiskřě uhlem býti. Neb uhel často ohněm bývá, proňž bohatý sbožie zbývá.“	
Tak mužie, mohúc slovom obrániti, i dachu z mála vojsku býti. Kněz Přemysl chtieše toho brániti, páni řkú: „Pokusímy, co dievky mohú učiniti.“	40
Vecě Přemysl: „Viděch ve sně dievky, krev ločice a po všiej zemi jako vsteklé běhajíce.	45
Pro ten sen boji sě v zemi zlého.“ Páni na smiech obrátichu sen kněžě svého.	

- Mohli to zlé slovem uhasit,
však nechali to veliké zlo žít.
Snad si ani nevzpomněli,
35 že moudří přísloví měli:
„Kdo chce v domě škody zbýt,
nedej jiskře uhlem být.
Neb uhel často ohněm bývá,
pro nějž bohatý jmění pozbývá.“
40 Tak muži, i když mohli slovem zakročit,
nechali z mála vojsko postavit.
Kníže Přemysl chtěl tomu zabránit,
páni na to: „Zkusíme, co dívky mohou učinit.“
Řekl Přemysl: „Viděl jsem ve snách dívky, jak krev lokají
45 a po celé zemi vzteklé běhají.
Pro ten sen se bojím v zemi zlého.“
Páni se vysmáli snu knížete svého.

10

O Vlastině múdrěj radě

Když dievky ot otców sě brachu

a na Děvín sě vzebrachu,

dci otci odpovědě,

sestra bratru to povědě:

„Již já ničse nejsem tobě,

5

každý měj péči o sobě.“

Pak sobě slíbichu vieru,

Vlasta jim da v pití smieru,

aby tlustosti zbyly,

čerstvy a múdry byly.

10

Po tom jě na tré rozděli

a úřady jě poděli.

Múdrějším hrad poruči

a v radě jě seděti uči

řkúc: „Ktožť rád sedí v radě,

15

ten ostojí v každěj svádě.“

Krašším sě káza líčiti

a chytrěj řeči učiti

řkúc: „Tiemto mužóm poleku,

kdež jich mocí nedoteku.“

20

Třetím káza s lučišči jezdit

a mužě jako psy bít.

10

O Vlastině moudré radě

Když se dívky od otců braly
a na Děvín se odebraly,
dcera otci pravila,
sestra bratru sdělila:

5 „Ničím já nejsem pro tebe,
každý se starej o sebe.“

Pak si přísahaly věrnost,
Vlasta jim přikázala střídmost,
aby se tloušťky zbavily

10 a svěží a moudré byly.

Pak je do tří řádů rozdělila
a úřady je podělila.

Moudřejším hrad svěřila
a v radě jednat je učila,

15 řkouc: „Kdo rád sedá v moudrých sboru,
ten obstojí v každém sporu.“

Krásnějším rozkázala se líčit
a lstivé řeči se učit,

řekla: „Toto na muže nastražím,

20 kde se jich silou nezmocním.“

Třetím kázala s luky jezdit
a jako psy muže hubit.

O prvému dievčiem pleně

Když se dievky dobře svyku a na koních jezdit obyku, jechu se země pleniti a vše mužě pořád bítí.	
V ódění se dievčie srdce proměnicu, že proti mužóm jako kámen biechu.	5
Ijedna přátel nebráníeše, dci na svého otcě vedieše.	
Kněz Přemysl da to všiej zemi věděti, ale mužie nevědiechu, co tomu sdieti.	10
Neb oděnie nejmějiechu a na jich koních dievky jezdiechu.	
Však jakž mohúc se sebrachu a před Děvín se brachu	
mniece, by dievky měchýřem zahnali, a mniece, by jich na hradě nedočkaly.	15
Přemysl nerodi s nimi jíti řka: „Rod můj musil by toho škodu jmieti.	
Neb vědě, že dievčie lsti nemůžete zbýti a ot nich vám jest pobitu býti.	20
By mě u prvému boji pobily, můj by rod nepřítelě skóro zbili.	
Pro to s vámi nechci jíti ni vám razi se s nimi sníti.“	
Mužie jeho rady netbachu, proti jeho vůli před Děvín se brachu.	25
Mužie, když hrad uzřechu, dievkám se velmi vzsmiechu.	
Kdežto Bojišče slóve za Vyšehradem, tu stojiechu.	
Dievky, když se dobře sezřechu,	30

11

Jak dívky poprvé plenily

- Když si dívky uvykly
a na koních jezdit si navykly,
začaly zemi plnit
a všechny muže napořád bít.
- 5 Ve zbroji tak se dívčí srdce proměnila,
že proti mužům jako kámen byla.
Žádná příbuzné nebránila,
dcera i proti otci vyrazila.
Kníže Přemysl to ve známost dal celé zemi,
- 10 ale jak si počínat, muži nevěděli.
Neboť zbroj neměli
a na jejich koních dívky seděly.
Však jak mohli, se sebrali
a před Děvín se vydali,
- 15 prý aby dívky svým mužstvím zahnali,
prý že by jich na hradě nevyčkalý.
Přemysl s nimi odmítl jít,
řka: „Můj rod by z toho musel škodu mít.
Neboť vím, že dívčí lsti se nemůžete zbavit
- 20 a každý z vás jimi musí být zabit.
Kdyby mě hned v prvním boji zabily,
můj rod by nepřátelé brzy zhubili.
Proto s vámi nechci jít,
ani vám neradím se s nimi bít.“
- 25 Muži jeho rady nedbali,
proti jeho vůli se před Děvín vydali.
Když se na hrad podívali,
jen se dívkám posmívali.
Kde se říká Bojiště, za Vyšehradem, tam se rozložili.
- 30 Dívky, když vše uvážily,

vŕecky ŕe poradivŕe
 a u vierŕe ŕe potvrdivŕe,
 pojedŕu s Vlastú na pŕed mocnŕjšie,
 postavivŕe u prostŕed múdŕjšie.
 A kdyŕ na poli stojiechu 35
 a jŕž ŕe sníti chtiechu,
 Vlasta na koni s óŕŕepem u prvých stojieŕe
 a svému vojsku tako mluvieŕe:
 „Ó dievky, ŕlechetné stvoŕenie,
 vás v ŕvŕtŕ ŕlechetnŕjšieho nenie. 40
 Drŕzte ŕe ŕlechetenstvie ŕvého,
 dobývajte sobŕ jména dobrého.
 Buď vám mílo málo úsilé pojmiati
 a skrzŕ to vŕchný pokoj i ŕest jmiati.
 Ač jŕ nynie potepem, 45
 vŕchnú pamŕt a chválu vezmem.
 Budem sobŕ mužŕ voliti,
 kdy chtiece budemy jŕ bíti.
 Budem jako amazovské panie.
 Ty sú poručily mužóm oránie 50
 a samy zemí vládnú.
 Ty sú jmŕly s ciesaŕem Ctyrem svádu,
 ty ŕlechetné sú toho ciesaŕŕ pobily
 a jemŕe sú jej ve krvi utopily
 řkú: Krve jsi řádal, krev ŕe pí 55
 a viec na ŕvŕtŕ lidí nebí!
 Ty sú ŕe proti Alexandru udatné jmŕly
 a s jinými králi bíti sú ŕe ŕmŕly.
 I jmají toho po ŕvŕtŕ ŕest i chválu,
 pojmvŕŕe u boji práci malú. 60
 Téŕ vám, panny ŕlechetné, ŕluŕie učiniti!
 Nebo dámy-li ŕe nynie tŕmto bradáčóm pobiti,
 budú ŕlechetnými pannami chlapi ŕmiech pobíjŕti
 a viec ny mužie za robotné budú jmiati.

- společně se poradily,
ve věrnosti utvrdily,
šly s Vlastou vpřed ty silnější,
do středu postavily ty moudřejší.
- 35 A když na poli stály
a již se utkat chtěly,
Vlasta s oštěpem se na koni v čelo postavila
a k svému vojsku takto promluvila:
„Ó dívky, šlechetná stvoření,
40 nad vás ve světě šlechetnějšího není.
Držte se statečnosti své,
získejte pro sebe jméno dobré.
Ať těší vás, že málo úsilí vydáte,
a tím věčný pokoj i slávu získáte.
- 45 Když je nyní v boji porazíme,
věčnou památku i chválu si vysloužíme.
Budeme si muže volit,
kdy se nám zachce, budeme je bít.
Budeme jako amazonské paní.
- 50 Ty poručily mužům orání
a samy v zemi vládly.
Ty s císařem Kýrem boj vedly,
statečně toho císaře pobily,
jaly ho a v krvi utopily,
- 55 řkouce: Krve jsi žádal, krev pij
a víc na světě lidí nebij!
Ty se Alexandra vůbec nebály
a s jinými králi se bít se odvažovaly.
Proto ve světě čest i chválu získaly,
60 stačilo jen, aby s malým úsilím válčily.
Totéž se sluší vám, panny statečné, činit!
Vždyť necháme-li se nyní těmito vousáči porazit,
budou si chrapouni z urozených panen smích tropit.
A nadále nás muži za služby budou mít.

Bí každá bratra a otcě svého, aby mohla sobě dobyti života pokojného. Lépe by bylo nám ctně zbitu býti než těmto chlapům bradatým na milost jíti. Ale bude-li která ot nás běžeti chtieti, věz to, že na nás tovarystva nebude jmiati.	65
A moci-li budu kdy s ni býti, smrti nebude moci zbýti. A bude-li z vás která jata, já z jmám pln sklep Libušina zlata. A to vám za jisto praví, že pro vás jednu všecko ztrávi.“	70
A jakž té řeči brzo přěsta, tak se inhed hnuchu s toho miesta. A jakž na ně vyniku, tak všecky plavečsky křiku.	75
Osuchu mužě děvecké střěly, Vlasta mužě oštěpem rozděli. Dřieve než svých opět dohna, sedm najlepších oštěpem prohna.	80
Mlada, Hoda a Svatava, Vracka, Radka a Častava, ty podlé své knieně veždy biechu a dobrodružsky se ovšem jmiechu.	85
Mužóm do smiechu nebieše, na tři sta již mužów zbitých ležieše. A by bliz les nebyl, ijeden by byl z mužów nezbyl.	90
Na Vlastu se ijeden nevrátil, nerád bych byl jie škopa s pivem převrátil.	

- 65 Bij každá bratra a otce svého,
abys mohla dosáhnout života pokojného.
Lépe by bylo nechat se ve cti zabít,
než vousatým chlapům na milost vydány být.
Ale bude-li nás chtít některá zradit,
70 pamatuj, že naše přátelství ji nebude chránit.
A bude-li kdy na ni stačit,
nebude smět dále žít.
A bude-li některá z vás jata,
já mám sklep plný Libušina zlata.
- 75 A to vám jako jisté pravím,
že pro jedinou z vás všechno vynaložím.“
A jakmile domluvila,
hned s nimi z místa vyrazila.
A jak na muže vyrazily,
80 s divokým rykem útočily.
Zasypaly muže dívčí střely,
Vlasta muže oštěpem rozdělí.
Dříve než své opět dohnala,
sedm nejlepších oštěpem proklála.
- 85 Mlada, Hoda a Svatava,
Vracka, Radka a Častava,
ty vždy po boku své kněžny stály
a hrdinně si jistě počínaly.
Mužům do smíchu nebylo,
90 již na tři sta zabitých mužů leželo.
A kdyby blízko les nebyl,
žádný z mužů by nezbyl.
Na Vlastu se nikdo nevrhl,
sám bych jí nerad pivo převrhl.

O mužském ostrabení a o Vyšehradu

Po puol létu mužie sě ostrabichu, smolníkóv a koní dobychu. Však dievek bojem utkati nesmiechu, ale bliz jich hrad učinichu.	
Dievky jě dvakrát rozpudichu, až však jě takto přelstichu: mužie lstí před Libuši padu. Tehdy dievky, vzemše radu, zpodjemše sě z svého sboru, jidu bránit svého dvoru.	5 10
Mužské síly sě bojiece, v Libuši lahu sě tajiece. V tu dobu Přemysl s svú radú připravi, což slušieše k hradu, jedné noci vzvede dřevený hrad, jemuž vzdě Vyšehrad.	 15
S toho váléchu s dievkami let pět, ale mužóm bieše úzek veš svět. Neb dievky mužóv na hradě nejmějichu a pro to sě prorady nebojichu. Ale dievky na Vyšehradě biechu. A když mužie kam jíti chtiechu, dievky dievkám pronesiechu, a tak na cestě dievky mužě zbíjichu.	 20 25
A takéž k ženám jdíeše Vlastin list, proňž nebieše sobú ijeden muž jít. Neb túha veliká tehdy v zemi bieše, že z jednoho slova žena mužě zabieše. Tehdy mnoho mužóv na loži nalézáchu, ani zbodeni noži.	 30

Jak se muži vzchopili a o Vyšehradu

Po půl roce se muži vzchopili,
smolných kabátů i koní se zmocnili.
Však s dívkami se v boji utkat neodvážili,
ale nedaleko od nich se opevnili.

- 5 Dvakrát je dívky rozprášily,
až je takto přelstili:
muži lstí na Libuši udeřili.
Tehdy se dívky poradily,
svou družinu opustily,
10 bránit své sídlo vyrazily.
Že mužské síly se obávaly,
v táboře v Libuši se ukrývaly.
Přemysl se svými rádci v tu dobu
připravil, co potřeba k hradu,
15 jedné noci vztyčil dřevěný hrad,
jemuž dal jméno Vyšehrad.
Z něho pět let s dívkami válčili,
ale ze všech stran tíseň cítili.
Neboť dívky muže na hradě neměly,
20 a proto se zrady bát nemusely.
Ale na Vyšehradě dívky byly.
A když muži někam táhnout chtěli,
dívky dívkám to vyzradily,
a tak cestou dívky muže pobíjely.
25 A také k ženám šel Vlastin list,
pro něž si žádný muž nebyl jist.
Neb veliká žalost tehdy v zemi byla,
že pro jedno slovo žena muže zabila.
Tehdy mnohé muže na loži
30 nalézali probodnuté noži.

Pro to mužie v noci svú stáji mieváchu v hustém háji, aby dievčie liti zbyli a životóv neztratili.	
Panie čestné túto válkú sě stydiechu a jim za bláznovstvo jmějiechu.	35
Ale <i>některé</i> sě k tomu nepřimlúviechu; nebo tajně s Vlastú držiechu.	
A to mužie ot žen trpiechu a pravé ženy jim nevěrny biechu.	40
V tom chváli mužě toho věka, né, jsú dóstojni ot múdrých dieka, že ijeden muž nedal své ctné paniej zlým zlého užiti ni který jie chtěl tiem uhaniti	
řka: „Nectná činí podlé svého práva, Bože, daj, ať jest má ctná paní zdráva.“	45

- Proto muži v hustém háji
velmi často nocovali,
aby se dívčí krutosti zbavili
a životy neztratili.
- 35 Paní ctné se za tu válku styděly
a bláznovství v ní viděly.
Ale některé s tím nesouhlasily;
neboť tajně s Vlastou držely.
A tím muži strádali,
- 40 že je vlastní ženy zrazovaly.
Za to chválím muže toho věku,
ach, jsou hodni moudrých vděku,
protože žádný muž nedal své ctné paní zlé za zlé zakusit
ani žádný ji nechtěl tím potupit,
- 45 řka: „Nectná činí podle svého práva,
Bože, dej, ať je má ctná paní zdráva.“

O rozličných dievčích lstech

Po tom dachu sě dievky na rozličné lsti,
pro něž zbychu mužie všie své cti.

Uzřěvše, že na Vyšehradě veliký hlad,
za přimiřím pozvachu jich na svůj hrad.

Tu s nimi kraššie panny posadichu,
jěž chytré řeči mnoho umiechu.

5

Ty diechu: „Jáz bych tvá ráda byla,
by má tetka živa nebyla.

Chtěl-li by ty mě sobě jmieti,
musil by jiež život otjieti.

10

A to sě móż dobře státi,
chceš-li jie na tejto cěstě ždáti.

Jmát tú cěstú taký den sama desáta jěti,
móžeš ji tu s jejími tovařiškami jieti.“

Tak nebožátka přelúdiece,
zástavu jim zastaviece,

15

tým činem mnoho dobrých jinochów zbichu
a tak mocnějších nepřátel zbychu.

Pak jedna skutky milé jednomu zjevováše
a velikú vieru slibováše

20

řkúc: „Mrzí mě v tomto přiebytku býti!

Chceš mój muž býti?

Chciť Děvín zraditi.“

I je sě jeho učiti,

kako jim jest k tomu příti.

25

Když to kněz Přemysl vyzvědě,
tako jim povědě:

„Razi vám, neroďte jim věřiti,

věřte mi, žeť vy chtie tým činem zbíti.“

Mužie nerodichu jemu v tom věřiti,

30

podlé dievčie rady jechu sě v hrad jíti.

O rozličných dívčích úkladech

Potom se daly dívky na rozličné lsti,
pro něž pozbyli muži vši své cti.
Viděly, že na Vyšehradě je velký hlad,
pod příměřím pozvaly je na svůj hrad.

- 5 Zde s nimi krásné panny posadily,
které se lstivě mluvit naučily.
Říkaly: „Já bych tvá ráda byla,
kdyby má tetka živa nebyla.
Chtěl-li bys ty mě pro sebe mít,
10 musel bys jí život vzít.

A to se může snadno stát,
budeš-li ji na této cestě čekat.
Má tou cestou právě v ten den s devíti jet,
můžeš tam ji i její družky zadržet.“

- 15 Tak nebožátka přelstily,
zátaras tam postavily,
tím činem mnoho dobrých jinochů pobily,
a tak se silnějších nepřátel zbavily.
Pak jedna jednomu skutky lásky zjevovala
20 a velkou věrnost slibovala,
říkala: „Mrzí mě v tomto příbytku žít!
Chceš mým mužem být?
Chci ti Děvín zradit.“

- I začala ho učit,
25 jak mohou k tomu dojít.
Když se to kníže Přemysl dověděl,
takto jim pověděl:
„Radím vám, nesmíte jim věřit,
věřte mně, že se chystají vás zabít.“
30 Muži mu v tom nevěřili,
podle dívčí rady k hradu vyrazili.

A když v hrad vjidechu,
dievky na ně vyjidechu.
Inhed všicky zbichu,
ijednoho neminuchu.

35

Když do hradu vstoupili,
dívky na ně vyrazily
a hned všechny pobily,
35 žádného neušetřily.

O Čstiradovi o tom pánu

Jeden ještě dobrý ostal bieše, ten sobě Ctirad jmě mějieše. O tom sě jechu klásti lest. Sebravše sě dievek šest, i našly jednu radu.	5
Vzvěděvše, že má kliditi jednu svádu, ulíčivše najkrašší ladu, na jeho cestě posadichu ji v chladu. Tej dievcě Šárka diechu, tu najkrašší z sebe jmiechu.	10
Položichu u nie trubici a medu velikú lahvicu. Svázánu ostavichu ji na lesě. Jednožť Ctihrad povleče sě, uzřě, naližť dievka pláče	15
a nad ní inhed vrána kváče, jenž snad bieše prorok smrti jeho. Škoda toho druha dobrého. Otáza jie, co by tu činila, pročli by tako kvielila.	20
Vecě: „Jsem z Óskořína dci toho pána i jsem ot těch zlých dievek svázána. Chtiec mě násilím na svůj hrad vziati a k svéj zlobi mě přivesti, ale když vy uzřěchu,	25
mne svázány tak <i>otběžechu</i> .“ Když na <i>dievcě</i> všeho ztáza, ssěd s koně, ji rozváza. Panna s pláčem jeho počě prositi, by v niej ráčil vše panny uctiti	30

O tom pánovi Ctiradovi

- Ještě jeden chrabrý zůstal,
ten se Ctirad jmenoval.
Tomu se jaly chystat lest.
Sebralo se dívek šest,
5 jednu radu vymyslely.
Že spor má rovnat, když zvěděly,
nejkrásnější pannu nalíčily,
na cestě do stínu ji posadily.
Té dívce Šárka děly,
10 mezi sebou za nejhezčí ji měly.
Vedle ní troubu položily
a velkou lahev medoviny.
Svázanou nechaly ji v lese
a hle, Ctirad zvolna blíží se.
15 Spatřil dívku plačící
a nad ní hned vránu krákající,
jež snad byla prorok smrti jeho.
Škoda toho druha dobrého.
Zeptal se jí, proč tu je
20 a proč tak hořekuje.
Řekla: „Jsem z Oskořína, dcera toho pána
a těmi zlými dívkami jsem svázána.
Chtěly mě na svůj hrad násilím unést
a ke svému zlu mě přivést,
25 ale když vás spatřily,
takto svázanou mě opustily.“
Když se dívky na vše dotázal,
sesedl z koně a ji rozvázal.
Panna s pláčem začala ho prosit,
30 zda mohl by v ní všechny panny uctít,

i ráčil ji po cti k ótci vésti,
řkúc: „Nevědě, co sobě sdiati.“
Ctihrad podlé sě panny posadi,
lidi okolo sebe zsadi.
I jě sě s ní medu píti 35
a v trubici trúbiti.
Po trúbě dievky urozuměchu,
že Ctirada mají jako u měchu.
Dievky koňov podpěchu
a lučišče napěchu. 40
A jakž na Ctihrada vyniknú,
hlasem vysokým na ně křiknú.
Dřieve než mužie k mečóm dospěchu,
až jě jako ptáky jechu.
A inhed všecky lidi zbichu 45
a Ctirada přěd Vyšehradem na kolo vzbichu.
Čertie sě tej lsti smějí.
Ješče tomu miestu Šárka dějí.
Když tak zbichu svého vraha Ctirada,
naleze to dievčie nevěrná rada, 50
aby vši zemí Vlasta vládla
a mužie držěli sě rádla.
Když sě Vlasta v zemi uváza,
na dievkách práva potáza.
Tehdy jie dievky to za právo dachu 55
a inhed po všie zemi poslachu
řkúc: „Který sě pacholík narodí,
ať sě viec k boji nehodí,
pravý palec jemu urúbiti
a pravé oko vylúpiti, 60
aby meč nemohl držěti
a za ščítem nemohl viděti.“
Někdy témuž sú *pohané* ot židov chtěli
a snad sú byly dievky to uslyšely.

ať čestně k otci ji vede, prosila.
 „Nevím, co si počít,“ říkala.
 Ctirad se vedle panny posadil,
 své muže kolem sebe rozsadil.
 35 Medoviny se s ní napil
 a na trubku zatroubil.
 Z hlasu trubky dívky pochopily,
 že Ctirada už polapily.
 Dívky koně osedlaly
 40 a svá lučiště napjaly.
 A jak na Ctirada vyrazily,
 mohutným křikem halasily.
 Dříve než se muži k mečům dostali,
 už je jako ptáky chytaly.
 45 A hned všechny lidi pobily
 a Ctirada před Vyšehradem v kole mučily.
 Čerti se té lsti vysmívají.
 Dodnes to místo Šárka nazývají.
 Když tak zabily svého nepřítele Ctirada,
 50 to ustanovila dívčí lstivá rada,
 aby v celé zemi Vlasta vládla
 a muži se drželi rádla.
 Když se Vlasta země ujala,
 dívky o zákon žádala.
 55 Tehdy jí dívky to jako zákon daly
 a hned po vší zemi rozeslaly:
 „Kterýkoli hošík se narodí,
 ať se víc k boji nehodí,
 pravý palec mu useknout,
 60 pravé oko vyloupnout,
 aby meč nemohl držet
 a za štítem nemohl vidět.“
 Kdysi totéž pohané od židů chtěli
 a snad o tom dívky dříve slyšely.

A byly-li sú to samy zamyslily,
znameniet jest, žeť sú múdré byly.

65

Opět Vlasta tomu za právo chtěla
a to všiej zemi pověděla,
aby dievka toho za muž jměla,
kteréhož by sama chtěla.

70

U dvora by žena byla,
mužě v dielo porobila.

S tím právem svú milost Vlasta všem vzpovědě
a mír v zemi zapovědě.

- 65 A jestliže to samy vymyslely,
znamená to, že moudré byly.
Opět Vlasta jako zákon chtěla
a to celé zemi pověděla,
aby dívka toho za muže měla,
70 kterého by sama chtěla.
U moci by žena byla,
muže práci podrobila.
Po právu svou milost všem Vlasta oznámila
a mír v zemi nařídila.

O mužskéj lsti proti dievkám

Přemysl když tu řeč vztvď,
tajně na snem zapovďď.

I jechu sě raditi,
kako by sě mohli obrániti.

Přemyslovi vieru slíbichu
a u vieře sě potvrdichu.

5

Před Děvín jězd jechu sě činiti
a na cestách dievky bítí.

Naleze to mužská nevěrná rada:

pozvavše za mírem mocnějších do Vyšehrada,
mnoho dievek pohanichu

10

a za pravým mírem cti jě zbavichu.

Ty inhed sílu a udatstvie ztratichu

a hanbú sě viec do Děvína nevrátichu.

Jak muži dívky přelstili

Přemysl, když tu zprávu dostal,
tajně sněm svolal.

I začali se radit,
jak mohli by se ubránit.

- 5 Přemyslovi věrnost slíbili
a ve věrnosti se utvrdili.

Na Děvín začali najíždět
a na cestách dívky pobíjet.

Takovou proradní muži vymysleli zradu:

- 10 když mocnější pozvali pro mír do Vyšehradu,
mnoho dívek zhanobili,
aby byl mír, cti je zbavili.

Ty ihned sílu a udatnost ztratily
a pro hanbu se na Děvín víc nevrátily.

O dievčiey smrti tuto pravi

Když to uslyšě Vlasta *liticě*,
vzří žalostí jako nedvědicě,
všem mužóm na život odpovědě.

Přemysl jiey po poslu povědě:

„K vám sě nevěřú nestydímy;
nebo ji ot vás vždy vidímy.

5

Byšte vy byly k nám vieru sdržěly,
ot nás byste nevěry neohledaly.

Že ste vy směly v nevěrný plášťek sě odieti,
popřějte jeho nám i jiným také pojmiati.“

10

Dievky sě všěcky sebrachu
a před Vyšehrad sě brachu,
chtiece jeho mocí dobyti
a všěcky mužě na něm zbíti.

Mužie proti nim vynidechu.

15

A jakož sě brzo snidechu,
Vlasta sě z svých nemůdře vyrazi
a mezi nepřátely sě vrazi.

Sedm sě jinochów k nie najlepších odda,
jimž sě ona v ničemž nepodda.

20

Tu ji jejie náhlost omýli,
že mnieše, by za ní dievky byly.

Když v húšči oščěpem ni mečem može vlásti,
tehdy dojde veliké strasti.

Noži ji rozebrachu

25

a po boji psóm ji sniesti dachu.

Když dievky šípy rozplískachu,
oščěpów jim jich mlazšie podáváchu.

Plačíc u boj pěšě jdiechu,
mužie jě pořád tepiechu.

30

16

Zde o smrti dívek vyprávím

Když to uslyšela Vlasta lítice,
zařvala žalem jako medvědice,
nepřítelství na život, na smrt vypověděla mužům všem.
Přemysl po poslu jí vzkázal jen:

- 5 „Za faleš vůči vám se nestydíme,
neboť i od vás ji vždy vidíme.
Kdybyste bývaly nám věrnost zachovaly,
od nás byste se falše nedočkaly.
Když vy jste se odvážily do pláště nevěry zahalit,
10 dopřejte nám i jiným také ho mít.“
Dívky se všechny shromáždily
a před Vyšehrad vyrazily,
chtěly ho silou dobýt
a všechny muže na něm pobít.
15 Muži proti nim vyrazili.
A jakmile se v boji srazili,
Vlasta od svých nemoudře vyrazila
a mezi nepřátele vrazila.
Sedm nejlepších jinochů vrhne se na ni,
20 ale ona se jim ubrání.
Však tu doplatila na ukvapenost svou,
když mínila, že dívky má za sebou.
Když oštěp ni meč v chumlu užít nemohla,
tehdy velkému utrpení podlehla.
25 Noži ji rozřezali
a po boji ji psům sníst dali.
Když dívky šípy vyplýtvaly,
oštěpy jim ty mladší podávaly.
Pěší šly do boje a plakaly,
30 muži je napořád tepali.

Když dievek na dvě stě na smrt dachu,
jiné se na běh otdachu.

Dřieve než na hrad přiběhnú,
mužie na most vzvoditý po nich vzběhnú.

Sěč veliká by na mostě

35

a s brány zle ctichu hostě.

Mužie o tom málo tbáchu,

mocí se na most bráchu.

Ty tu dievky bratří poznachu

a na ně sílně vzvolachu.

40

Některé před nimi klekáchu,

některé se k nim lísáchu.

A což kolivěk činiechu,

mužských srdec neobměkčichu.

Krásná tělcě smrti dáváchu,

45

přetínajíc jě, s hradu metáchu.

Tak ten veš sbor i pohynu

a ta válka tak zahynu.

Když na dvě stě dívek na smrt poslali,
zbylé se na útěk daly.
Dříve než do hradu doběhnou,
muži za nimi na padací most vběhnou.
35 Seč veliká strhla se na mostě
a hosta před branou zle měly v úctě.
Muži na to málo dbali,
silou se na most drali.
Tu dívky bratry poznaly,
40 hlasitě na ně volat začaly.
Některé před nimi klekaly,
některé se k nim lísaly.
Cokoliv ale činily,
mužská srdce neobměkčily.
45 Ti sličná těla smrti dávali,
přetínali a z hradu vrhali.
Tak celá ta družina i zahynula,
a ta válka tak pominula.

O Přemyslovu osypání

Přemysla na stolec vsadichu
a hrad Děvín inhed zkazichu.
Po tom snide kněz Přemysl,
po něm by knězem syn jeho Nezamysl,
po něm Mnata knězem bieše,
po tom syn jeho, ten Vojen slovieše.
Ten synoma zemi rozdělí,
za života jě oddělí.
Lučsko da Vladislavovi,
české kněžstvo Uněslavovi.
Ješto dřéve slovieše Lučsko,
to nynie slóve Žatečsko,
Uněslav po otci knězem byl,
ten jest v krátcě života zbyl.
Po něm byl knězem Křizomysl, syn jeho.
Ti všichni neostavili jsú jmene dobrého;
nebo biechu jich hlupí nravi
a pro to o nich písmo nic nepraví.

5

10

15

O Přemyslově smrti

Přemysla na stolec vsadili
a hrad Děvín hned zničili.
Po tom zemřel kníže Přemysl,
po něm byl knížetem jeho syn Nezamysl,
5 toho Mnata nahradil,
pak jeho syn zvaný Vojen nastoupil.
Ten dvěma synům zemi rozdělil,
za života je podělil.
Lucko dal Vladislavovi,
10 české knížectví Vnislavovi.
Co dříve se zvalo Lucko,
to nyní zve se Žatecko.
Po otci Vnislav knížetem byl,
ten brzy žití opustil.
15 Po něm byl knížetem Křesomysl, syn jeho.
Ti všichni nezanechali jména dobrého,
vždyť hloupé byly jejich mravy,
a proto o nich knihy nic nepraví.

Neklan vsta po Křizomyslu,
ten bieše dobrého smyslu.
Jeden do sebe nedostatek jmieše,
že ovšem neudaten bieše.
A snad jemu pro to Neklan diechu, 5
že jeho s koně nikdy nekláli biechu.
Nebo ktož u příhodu nechodí,
ten se zle u příhodách hodí.
Toho jemu za zlé ijeden nejmej;
nebo to každý za jisto jměj, 10
že bláznóm jest hrdinstvo dáno,
múdrým neudatstvie vzdáno.
Neb múdrý rozličně příhodu rozkládá,
až jej i mine ta sváda.
Ale nemúdíř, malú příčinu jmajíce, 15
trútie, až *proniknú*, nic netbajíce.
A pro to slova i dobývají
a často škody přijímají.
A jest-li pak múdrý udaten,
věz, že jeho skutek nenie zmaten; 20
neb se taký nebojí mar.
A toť jest vláščí Boží dar!
Neb se rovná kniežatóm,
neb všie země leží čest na tom.
Toho daru Neklan nejmejšie,
múdrost jmajě, neudaten bieše. 25
Zemi dobře oprávieše,
ale války velmi se bojieše.
Často se to stává,
že kdy nemáhá hlava, 30
ve všech údiech statka nenie.

O moudrém Neklanovi

Po Křesomyslu Neklan nastoupil,
toho dobrý rozum proslavil.
Jeden nedostatek měl,
že statečný být neuměl.

- 5 A snad proto byl Neklan zván,
že nikdy nebyl z koně sklán.
Neboť kdo dobrodružství nehledá,
ten si v nebezpečí zle počíná.
To mu za zlé žádný neměj;
- 10 neboť to za jisté každý pokládej,
že bláznům statečnost je dána,
moudrým neudatnost přidána.
Neboť moudrý nad nebezpečím rozvažuje,
až se i toho sporu vyvaruje.
- 15 Ale nemoudří, i když malou příčinu mají,
tlučou, jak z toho vyvážnou, nedbají.
Pro to slova i dosahují,
ale často ke škodě přicházejí.
A je-li pak moudrý statečný,
- 20 věz, že jeho skutek není zmatečný,
neb takový nebojí se már.
A to je zvláštní Boží dar!
Neb knížatům je roven,
neb celé země čest leží na něm.
- 25 Tento dar Neklan neměl,
neudatný byl, i když moudrost měl.
Zemi dobře spravoval,
ale války se velmi bál.
Často se to stává,
- 30 že když je slabá hlava,
ani v údech síla není.

Takéž pro kněze všecha země obléně.

Zbáda Neklana kněz žatečský,

Vladislav, ten krásný, dětečský.

Obdržě na Praženech dva bojě,

35

i sěde na *Vladislavi*, nepřátel sě nic nebojě.

To město bieše on stavil

a nad ním tvrdý hrad byl postavil.

Mezi Přípskem a Lovozem to město stojieše

a po knězi Vladislavovi město Vladislav slovieše.

40

- Také kvůli knížeti celá země zpohodlní.
Pobídl Neklana kníže žatecký,
Vladislav, ten krásný, hrdinský.
- 35 Nad Pražany ve dvou bojích zvítězil,
bez strachu z nepřátel na Vladislavi sídlil.
To město on byl postavil
a nad ním pevný hrad vystavil.
Mezi Přípskem a Lovošem to město stálo
- 40 a po knížeti Vladislavovi se Vladislav zvalo.

Vladislav na vojnu zapovědě, o tej vám divně povědě. Káza na vojnu všě psy vésti a všě ptáky káza s sobú nésti, aby jě lidmi krmili,	5
a když by Pražany všecky zbili, mně, by skončení takémuž bylo býti. Ale Bóh, jenž chlúby nelíbí, jeho chlúby brzo urúbí. Vzvěděv to Neklan, jě sě báti i nesmě na vojnu vstáti.	10
Pozvav Styra, mužě udatného a v radě člověka múdrého, s tiem sě počě kněz raditi, kako by mohl Lučan bez bojě zbýti,	15
řka: „Lépe jest jim nětco otpustiti než sě s nimi zavražditi.“ Styr knězi takto povědě: „Jakž to dávno dobřě vědě, budem-li v tom hověti tobě,	20
učinímy škodu a hanbu sobě. Jakž sú sě oni směli k nám zavražditi, tiem právem móžemy my svých přátel mstíti.“ Mohl by sě byl kněz domysliti, že strašivému s udatným zlo sě raditi.	25
By byl na radu pojal neudatného, radil by byl jemu nětco strašivého. Ale Styr udatný udatně radieše, a knězi ta rada nemíla bieše. Vecě Styr: „Učiň mi tak velký rov, jenž by uzřěl veš Chýnov.	30

19

O Vladislavovi žateckém

- Vladislav dal rozkaz k válce chystané,
o té vám povím věci nevidané.
Rozkázal do války všechny psy vést
a všechny ptáky kázal s sebou nést,
5 aby je lidmi krmili,
kdyby Pražany všechny pobili,
soudil, že by to tak mělo skončit.
Ale Bůh, jemuž se pýcha nelíbí,
záhy jeho pýchu pokoří.
- 10 Zvěděv to Neklan, začal se bát
a netroufl si do války se dát.
Pozval Styra, muže udatného
a v radě člověka moudrého,
s tím se počal kníže radit,
- 15 jak by se mohl Lučanů bez boje zbavit,
říkal: „Lépe je něčeho se pro ně vzdát,
než se jejich nepřáteli stát.“
Styr knížeti takto pověděl:
„To jsem dávno dobře věděl,
- 20 vyhovíme-li v tom tobě,
učiníme škodu a hanbu sobě.
Když oni směli s námi do vražedného boje jít,
my máme právo své přátele mstít.“
Byl by se mohl kníže dovtípit,
- 25 že bojácný se s udatným těžko může poradit.
Kdyby byl k radě přizval neudatného,
byl by mu radil něco bázlivého.
Ale udatný Styr radil udatné
a knížeti byly ty rady nemilé.
- 30 Řekl Styr: „Připrav mi tak veliký hrob,
z něhož bych přehlédl celý Chýnov.

Budu se rád s Lučany bít
a v tom boji chci rád snít.“

Kněz jemu rov slíbi učiniti,
Styr za kněze slíbi u boj jíti.

35

Znamenajte, kaký byl to lid,
že nebyl v nich nynějšieho lidu blud,
již netbají, by čest u měšě byla,
by se jemu jedno dědina plodila.

Ale oni nic o sboží netbáchu,
jedno jmene dobrého hledáchu.

40

- Rád se budu s Lučany bít
a rád chci v tom boji zemřít.“
Kníže slíbil hrob mu udělat,
35 Styr slíbil za knížete bojovat.
Všimněte si, jaký to byl lid,
že nebyl v něm blud dnešních lidí skryt,
kteří, jako by čest v bohatství byla, nedbají o jiné,
než aby se rozmnožilo bohatství zděděné.
40 Ale oni nic na bohatství nedbali,
jen jméno dobré hledali.

Když Styr všechny Pražany sebra,
proti Lučanóm se vybra.
A když bieše u jednoho dola,
jedna baba na Pražany vzwola
řkúc: „Nebude-li mezi vámi má rada,
stane se všemu vašemu lidu váda.
Náhle jděte nad onu studnici,
obětujte bohóm oslici
a každý jje nětco sněz.
A Styře, to ty dobře věz,
že knězě Vladislava pobieš
a jeho lidi všechny zbieš.“

5

10

Když Styr všechny Pražany shromáždil,
proti Lučanům vyrazil.

Když vojska k jednomu údolí dorazila,
jakási baba Pražany oslovila:

- 5 „Nebudete-li se mou radou řídit,
znesváří se všechen váš lid.
Rychle jděte k oné studnici,
bohům obětujte oslici
a každý něco z ní sněž.

- 10 A Styře, to ty dobře věz,
že knížete Vladislava pobiješ
a jeho lidi všechny zabiješ.“

21

Opět jiná věd

V Lučšče také bieše baba,
ta jmieše pastorka, jemuž diechu Straba.
Ta baba pastorku povědě:
„Jáz váši biedu dobře vědě.
Ach, vaše túho, nebozí, 5
hněvají se na vy bozi.
Když na Styrsko pojedete,
ottud viac neotjědete.
Tu Lučsko kněze ostane
a ten rod viac nevstane. 10
Synku, když vendeš v Styrsko u boj,
prvý, ktož tě potká, tomu stój.
Daj jemu oščěpem malú sotku
a nečiň jemu nic živótku!
Obě jemu uši uřěž 15
a schovati jí nehřeš.
Když přiženeš na své dráhy,
tehdy poznáš všě své vrahy.
Před kón učiň to znamenie;
tohoť v núzi lepšieho nitce nenie. 20
Tomu znamení kříž dějí,
jemuž se nynie blázni smějí.
Lučěné jsú Pražanóm dáni,
a pro to budú koni jich tak svázáni,
že nemoci budú sobú hnúti. 25
Jediné tobě jest se s smrtí minúti.
Ačť i jest viac slúti zběhem,
na Turšče nestyď se během.“

21

O jiné čarodějce

V Lucku také byla baba,
její pastorek měl jméno Straba.
Ta baba pastorkovi dí:
„O vaší bídě já dobře vím.

- 5 Ach, vaše hoře, nebozí,
hněvají se na vás bozi.
Když na Tursko vyrazíte,
odtud se víc nevrátíte.
Zde lucký kníže zahyne,
10 ten rod pak více nevstane.
Synku, až se v Tursku do boje dáš,
postav se prvému, s kým se potkáš.
Malou ranku oštěpem mu dej,
a při životě ho zachovej!
15 Obě uši hled' mu uřezat
a nezapomeň je uschovat.
Až se vrátíš do domu svého,
tehdy poznáš nepřítele svého.
Před koněm učiň to znamení —
20 nad něj v nouzi nic lepšího není.
Kříž tomu znamení říkají,
teď se mu blázni posmívají.
Lučané jsou Pražanům napospas dáni,
a proto budou jejich koně tak spoutáni,
25 že se nebudou moci hnout.
Jen ty se můžeš smrti vyhnout.
I když poté tě budou zběhem nazývat,
nestyď se v Tursku z boje utíkat.“

O turském boji tuto pravi

Když na Tursko se vojě snidu, tu velmi v lýtý boj vnidu. Ot jitra až do večera sta Vladislav a boj bera.	
Až <se> však Styr k němu i přibra, kněz Vladislav se k němu vybra.	5
Lučanóm tu Styr zle zdě, Vladislavovi hlavu stě. Pražené Lučěny tak tepiechu, až potoci krvaví tečiechu.	10
Ze všech ujide jediný Straba tú radú, již bieše jemu dala baba. A když uteče z toho bojě, jakž přijide do svého domu a ssěde s svého oře,	15
<uzře>, že jeho žena duši běře, a což dosiehně, to vše zděře. Uzře u nie oščěpovú ránu, již pozna u boji ot sebe dánú. Počě se velmi diviti.	20
Vecě: „Tiemto se chci lépe ujistiti.“ Uzře, že uší nejmějieše, an v tobolcě jě jmějieše. I je se k hlavě jie j měřiti.	25
Přiměřiv vecě: „Musím tomu věřiti, že na mě má žena u boj vyjěla a ta mě jieti chtěla. To jest byla pro to zděla: neb jest mezi Pražany přátely jměla. I chtěla jim pomáhati a muži se chtěla posmievatí.“	30

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy ***Dalimilova kronika***.
Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.